

ШЫН

Ниитилел-политиктиг солун
Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 47 (16109) 1999 чылдың июнь 26, суббота Ат салган шагы Садар өртэз дугуржулга өзугаар. 18.30

САЙГАРЫП ЧУГААЛАШКАН

Коллегия хуралы

ТР-нің Күш-культура болгаш туризм талазы-биле Күрне комитетинде болган коллегия хуралының 3 айтырыгы сайгарып чугаалашкан.

ТР-ге социал-экономика дугайында турмушунун талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Чазаның 1998 чылдың август 21-де хүлээп алган Доктаалдын күөсүлдээзиниң дугайында Олимпиада белекел төвүнүң директору Алексей Сандаан кыска дыннадып кылган. Күрнекомитет спортчу баазаны быжылгаар, чарыгалдарын эвээжедип тургаш, камналганы чедип алыр, спортчуларның социал амьдыралын экижир дээш хун бүрү күөсүнүнүнүнүнүн үндүрүп, улуг-биче маргалаалар эрттирерде колдуунда-ла деткиччилерин күжүңгө дайыр аргаже кирген. Устүнде айтылган ТР-нің

Чазак доктаалын амьдыралга боттандырып, чамдык боттуг хемчеглерни кылып чоруткан. Комитеттин эргезинде турар организацияларга инвентаризацияны чорудуп, 1998 чылдың октябрь 1-ге чедир Күрнекомитеттин өөредилге черлеринде тренер-башкыларын, техниктиг ажилчыларын санын 20 хуу кызырган, бюджетке эт-хөргөтүн хандырып, бюджетте көрдүнгөн "Коммунал ачы-дуза төлөвир" деп чүүлде чыгып болгаш электроэнергияны регелендире хыналданы күөсүлдүргөн. Автотранспорт ажилгалыгына база хайгааралды күөсүлдүрүп, кывар-чаар материалдарга чарыгалды эвээжеткен.

Бичалажок бо чылдың январь 1-де саналга-биле телефон ажылгалына өрөшүрө 60 муң рубль четкен. Улуг-биче маргалааларның чарыгалдарының чамдызын киржикчилерин кирген дадырык-биле дуглаары чачылчаан. "Херел" спорт залында хүнүнүң тренировка-кичээлдер чоруп турарында ону хөдөзилеп, арендага бээри болунамас. Маргалааларга хергелээр шаңналдарыны садыг магазинер-биле дугурушкан, бот-боттарыны аразында санажылга-биле чорудуп турар. Ийги айтырып талазы-биле Күрнекомитетте өөредилге-спортчу килдиктин эргелекчизи Ч. А. Удумбара "Россия Федерациясында күш-культура болгаш спорт дугайында" федералдыг хоойлунун

жур-утказын тайылбырлаан. Бо чугула спортчу хоойлунуң чоңа чедирип, массалыг информация чепсектерин дамчыштыр чедирип сурталдарыны коллегия кижигуерни дугурушкан. Чыгыштын киржикчилери 1999 чылдың бирги чартында календарлыг планын күөсүлдээзиниң талазы-биле айтырыгны база чугаалашкан. Күрнекомитет чартык чыл дугурузунда спортчу 14 хевирлеринге 50 ажыг мөөрейлерни хөй-нитичи федерацияларын, деткиччилерин дузазы-биле эрттирген. Оларга дөрт муң хире кижир киришкен. Хемчээлин талазы-биле чартык чылдың кол улуг маргалааларының бирээзин "Шагаа-99" хамаарып. Шагаа байырларында спортчу 9 хевиринге

мөөрейлешкен. ТР-нің хостуг хурешке, бокска, кикбоксингге маргалаалары элээн организац-тертик эртен. Бистин спортчулары Россия, делегей чергелиг маргалааларга киришкен. 76 спортчу Россияны, делегейни, Россияның Азия кезинин чемпионнары болгаш шаңналды черлерин ээлери болуу-лаан. Олар 26 алдын, 17 мөңгүн, 33 хүлер медальды эккелген. Хуралга санал бергенер ажилда бар, чедер-четпестери айтылгаша, бо чылдың үшкү кварталында чорудар хемчеглерин чүүлүгүзүп деткээ. Коллегия хуралын Күрнекомитеттин даргасы С. Ы. Ооржак башкарып эрттирген. **Даныс САЛЧАК.**

СӨӨЛГҮ ШАКТА

● АКШ-тын президенти Б. Клинтон Македонияга ужуп келгеш, танжылга кылган. Чуртундан дескеш, дедир чанып кээп турар чоңа таарымчалыг байдалды тургузуп турары дээш өөрүп четтиргенин ол илереткен. Македонияның чоңу президентини ыңды-ла бедик хүндүлөөзүн, анаа кыжыңан чугаа-соот оон-моон хоой-биле дыналган, ыңчангаш президентини айыл чок болу-рамга алгалады кажыңгыздан-ла артык күөсүлдүргөн. ● Косовода 170 муң дескен кижилер чанып келген, анда 600 муң кижиз ээл келиринин кырыда. Оон-биле кады ук черден 69 муң сербилер дезип чоруткан, чүге дие, оларга албаннарның талазындан кыжыңгышкын үзүктөлбей турар. ● АКШ-тын күрне секретары Малден Олбрайт журналистер мурнунга меделгел кылгаш, Югославияны президентини Милошевич ажилындан дүшөөн шаанда, ол чуртка дуза катпас бис деп чугаалаан. ● Эрткен вторникте РФ-тин ИХЯ-ның бажыңгына улуг халап боор чаксан. 200 грамм улуг күштүг частыр чүүлү эжиң чоогуңа кажы-рып каанын шагдаа кижиз душ

бооп көрүп каан. Шап-биле ажилдаар ол частыр чүүлү тускай робот-биле узуткаарын ширпирлээн. Белен чүве каза турар, робот анаа чедип чорда, частышкын болган. Өлгөн читкен кижиз чок. Улуг эжиңти, сонгалар шилдерин үрөгүзүн. ● Москвада "Орус-алдын" дээр черин бажыңгын машиналыг кижилер кээп боол-лаан. Эзээргертер тутуру-баан. Кеземче херээн отуру-ган. ● Бо айның 23-түн хүнүнде улуг шуурган хат үезинде Чагатай хөлге балыктан чораш, сугга дүшкен, 65 харлыг И. Кукаринни Хамааты камгалап болгаш онза байдалдар талазы-биле ТР-нің читкен улусту дилеп тывар албаның ажилдакчылары тыпкан. Сөөлгү орукче үдээ. ● Тываның пароходство черинге шуут хамаарышпас балык камгалап инспекция-зының катери Хут ужарын эртип чораш, сугга дүшкен. Оон капитаны өлгөн. Суг дувунче кирген катери дилеп тывар ажилдар улумч-лап турар. Чоокку уде катери тыпшак, сугдан уштуру-ри бирги чергениң айтыры-кылды көргөн. **(Паралла меделеринден)**

ҮРЕ-ТҮНҮҢДҮГ КАДЫ АЖЫДАЖЫЛГА ДЭЭШ

Тыва Республиканың улус өөредилгезинин адырныга үре-түнүңдүг кады ажилдажылга дээш "Уфук" фондунун президентиниң Садеттин Башерге ТР-нің Президентинин Хүндүлөп бижини анаа дүүштүр үндүргөн чарың өзугаар Ш. Д. Ооржак тывыкан. Шериг-оол Дизжинович уруглары шынарды өөредилге турк төлөөзүрүн эки талаларын меделгезин. Бо чылын Тыва-Турк лиценция баштайгы доозукчулары экзаменнери чедир-киниңг дужаа, быжыг билгиңи шыңгээди алганын көргүскөн. Оларның 15-и

Турциянын дээди өөредилге черлеринге, 2-зи Американың Каттышкан Штаттарына өөренир. ТР-нің Президентинин "Уфук" фондунун удурткучуларының адырныг болу-нун өмүңүзүңдө болгаш даштыкка өөренир уруг-ларын ала-елдерин мур-нундан чыгып сөстериң чугаалап, быжыг дамдыкшыг күөзүн. Садеттин Башер ТР-нің Президентинин ты-выкан шаңналды улуг ту-раскаал белек кылдыр хүл-лөп ал, бүгү чурттагалы-нда калагалап арттырарын дыңнаткан. **(Бистин корр.)**

ТР-нің Чазанду

ЧУГУЛА АДЫРНЫ БЫЖЫГЛААР
ТР-нің Чазак Баштыңының бирги оралакчызы В. М. Оюнга республиканың чуртталга-коммунал ажил-агы ажилдакчыларының чөвүлө хуралы июнь 24-те болуп эртен. ТР-нің чуртталга-коммунал ажил-агының быжыглар талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Күрнекомитеттин шаңналдарын хуралга тывыкан. **Бистин корр.**

ТР-нің Чазанду

ЧУГУЛА АДЫРНЫ БЫЖЫГЛААР
ТР-нің Чазак Баштыңының бирги оралакчызы В. М. Оюнга республиканың чуртталга-коммунал ажил-агы ажилдакчыларының чөвүлө хуралы июнь 24-те болуп эртен. ТР-нің чуртталга-коммунал ажил-агының быжыглар талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Күрнекомитеттин шаңналдарын хуралга тывыкан. **Бистин корр.**

ТР-нің Чазанду

ЧУГУЛА АДЫРНЫ БЫЖЫГЛААР
ТР-нің Чазак Баштыңының бирги оралакчызы В. М. Оюнга республиканың чуртталга-коммунал ажил-агы ажилдакчыларының чөвүлө хуралы июнь 24-те болуп эртен. ТР-нің чуртталга-коммунал ажил-агының быжыглар талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Күрнекомитеттин шаңналдарын хуралга тывыкан. **Бистин корр.**

ТР-нің Дээди Хуралында

ЧУГУЛА ХООЙЛУ ТӨЛЕВИЛЕЛИ

Тыва Республиканың Дээди Хуралының ийги чыгыңын он ийги сессия-зынга 22 хоойлуду төлөвилелдерин, доктаалдарын болгаш республиканың политика, социал-экономика амьдыралга эрге-жок чугула айтырыгларын сайгарып чугаалашкан. Тыва Республиканың Дээди судун дарганың дугайында айтырыг бо улаа-да база сонгаарлаан. Президент Администрацияның удурткучу В. Б. Яндай-оол Дээди суд дарганың кандидаты А. Ч. Күжүгеттин аары бергенин барымдаалааш, ол айтырыгны сонгаларының сессиядан дилээрге, депутаттар чөпшээрешкен. Дээди Хуралдың Контроль-санажылга комиссия-зының дарганың сонгуур дугайында айтырыгны сессияга база каттап чугаалашкан. Ук комиссияның дарганың кандидатурасында депутат Чечекмаа Түлүш-ооловна Сагдыны санаалап кириген. Чажыт бадылаашкының түңгөндө кандидаттура чогуур санын албаанындан комиссия дарганың кандидатурасын берген депутаттар бо кандидатураны ийи дугаар эрттир-бейн берген. Сессияның бирги хүнүнде чугаалашкан хоойлу төлөвилелдеринден Тыва Республиканың мал ажилының Кодекзинин төлөвилелин депутаттар улуг со-нуургал-биле сайгарган. Чаа болгаш ажыктыг бо хоойлуну төлөвилелин республиканың суд департаментинин даргасы В. К. Даржа белекчэн. Оон сайгарылганын киржиң, санал берген депутаттар ук төлөвилелдин мал ажил-агының республикага эр-

гежок чугулазын, автор ажилын амьдырал-биле сырый холбап кылганын онзалал демделгезин. Сөөлгү уде мал оору-биле демиселди күөсүлдүр дугайында чеже-даа чугаала-жып турза, Россияның Ке-земче хоойлузунда мал оору-нун дугайын тодаргай-лап айтпаанындан көдөз чоңа улуг когарал чедире-ри чавырылбайн турарын чаа хоойлуну төлөвилелин сайгарып тура айткан. Мал оору кедерээзинден, харын-даа улустун малын дээрбедеп хунаап турар апарганындан, чамдык кижилер малды азырап өстү-рери айтылгаш болу бергенин малчынаарында ойталап турар. Мал ажилы-ның Кодекзинин чогаалды тургузарына Чазак, Дээди Хурал, Иштики херектер болгаш Көдөз ажил-агыны амьдыралы киришкен, ук хоойлу төлөвилели көдөз ажил-агы ажилдакчылары-ның деткичезин база ал-ган. Бичангаш ук хоойлу төлөвилелин бирги номчу-луда сессия хүлээп алган, чон таныхар кылдыр ре-спублика солуннарына пар-лап үндүрер. Оон соонда чоңунуң санал-оналын өө-рөп, көрүп, төлөвилелге эдилгелерин кылгаш, күш-түг кылдыр хүлээп аларын шиптирлээн. Сессияның ийги хүнү Дээди Хурал Даргасы Шол-бан Валерьевич Кара-оол-дун отчету-биле эгелээн. Тыва Республиканың Кон-ституциясының 67 дугаар чүүлүн өзүзүг Дээди Ху-ралдың даргасы бир чыл бол-гаш-ла ажилының дугайында сессияга отчетун бээри көрдүнгөн. Дээди Хуралдың ийги чыгыңының бирги чыштан чүгө 9 депутат доктаамал ажилдап турары-

булуп төнүп турган. Энир чылын кызылчылар ол та-канчаары ол ийик, ону му-рындай ийи черже сонгуп-кан. Оон бир кол чылдага-аны—хоорайның мурнунда-гы даргаларының удурту-луг ажилына чазыглары-ның болгаш чедир шиптир-леттинип чадап турган айтырыгларының уржуун-дан хоорай чурттакчылары-ның оларга бүзүрелиниң читкени болур. Канчап би-лди, чаа кижиз хамык чүве-ни эде-хере тулуптар деп бо-данап сеткилдиг тайлымы-биле болгаш "Тыва ТВ" деп хуу телеканалды, хуу со-луннары Кашинин алган-мактап көргүскени-биле ол бергедээзинин чоңа тыл-гелени чедип алган. Ам чүү боор, эрге-чатыр-гага келген соонда, оралак-чыныга ол дораан онзагай бизнес-биле сурагжаан Эпп дээрзин олурту шаап алган, хоорайны чагырыкчылап эгелээн: эртен кижиз ол-ко-жууннарың чурттакчы-ларың окулдарга "ээде-реп дедирленген" дээр уткалыг сөс-биле оозалап каапкан, оон күскээр Кы-зыл биле Бин-Хемни Крас-

БАЯНЫҢ САЛБА, БАТЫЙ!

Культура талазы-биле ачы-хавыаа болгаш хөй чылдарда үре-түнүңдүг ажилы дээш "Россия Федерациясының культуразы-ның алдарыг ажилдакчы-зы" хундулуп атты № 9 школа-гимназияның музыка башкызы Б. М. Кенеш-ке тывыкан. Ол дугайын РФ-тин Президентиниң Б. Н. Ельцин-ниң 1999 чылдың июль 17-де № 786 Чарлында айт-канын РФ-тин Президентинин ТР-де Бүрүн эр-

гелиг төлөзү К. Ч. Мон-гуш дыңнаткан. Калинин Монгуш Б. Кенештик кү-шажылы бедни-биле үне-лээш, бедик шаңнал-биле анаа эзиг байыр чедир-ген. Тываның бүгү булу-нарныга баяның үнү үзүктөлбей дыңналып чоруй деп ол чугаалаан. Б. Кенештик киржиң турары "Хүреш" деп агит-бригада малчынар чыл-галарын кезээш, эеп кел-ген. **Б. Кривдик.**

СОРУЛГАДАН ДАШКААР ЧАРЫГДААН...

Июнь 22-де Чазак Бажыңгынын хуралдар залында Тыва Республикада күөскөн эрге-чатырның федералдыг органының сески регионалдыг коллегия хуралы болган. Ук хуралга сан-хөө талазы-биле албан черлеринин, комитеттеринин, эргеледериң удур-тукчулары киришкен. Кол-легия хуралын РФ-тин Пре-зидентинин Тывада Бү-рүн эргелиг төлөзү К. Ч. Мон-гуш башкарып эрттирген. ТР-нің Федералдыг казна-рының эргелигинин үндү-рүлгөр, оң чылдааш, тус-кай сорулгага айттыңган ачка-төгерики шың ажы-ларын хандырыңгыны тал-лазы-биле ап чорудуп турар хемчеглеринин, республика-да күөскөч эрге-чатырны-ның регионалдыг коллегия-зының бо чылдың 3-кү квар-талында кылдып чорудар ажил планын бадылаар, коллегия составында өскер-илгелер дугайында айты-рыгларын хуралга чугаа-лашкан. Бирги айтырыг талазы-биле илеткелди РФ-тин

Сан-хөө яамызының феде-ралдыг казначейство эрге-лелин Тыва Республикада удуртукчузу Екатерина Кок-оол кылган. Оон чуга-алап турары-биле аларга, 1999 чылдың май 1-ге че-дир отчеттун түңгөндө фе-дералдыг бюджетте "Фе-дералдыг бюджеттин орул-галары" деп № 40102 агар-санче үндүрүг болгаш өскө-даа төлөвилер чылдазын-дан күрнеже 10,3 млн. рубль орулга кирген. Оон иштинде 8,7 млн. рубль азы 84,5 хуу үндүрүлгөргө кир-ген орулга болган. Феде-ралдыг бюджеттин орулгазын-дан чарыгалды ажаланды-рар эргени федералдыг ка-значействонун эргелигинде берген. Оон-биле чергелеш-тир трансферт агар санын-че 1,6 млн. рубльди, феде-ралдыг органының ачка-ландырыңгына 1 млн. рубльди шилчиткен. Федералдыг бюджеттин орулгазы 3,5 млн. рубльди төлөвилерге саададып тутканы дээш банкыларны 3 муң рубльге турган. Тускай сорулгалыг феде-ралдыг бюджет ачка-төгө-

ТР-нің Чазанду

ЧУГУЛА АДЫРНЫ БЫЖЫГЛААР
ТР-нің Чазак Баштыңының бирги оралакчызы В. М. Оюнга республиканың чуртталга-коммунал ажил-агы ажилдакчыларының чөвүлө хуралы июнь 24-те болуп эртен. ТР-нің чуртталга-коммунал ажил-агының быжыглар талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Күрнекомитеттин шаңналдарын хуралга тывыкан. **Бистин корр.**

ЧАҢГЫС ЭМНЕЛГЕ АРТКАН БЕ?

("ЛДПР" ДЕП СОЛУНДА ЧҮҮЛГЕ ХАМААРЫШТЫР)

Анык чатырыкчы Алек-сандр Кашин бо нарын бер-ге үеде хоорайны башкары-кынды-ла амыр эвезин кара-биле көрүп бүзүрүш, кылды чадап каан ажилы дээш бурууну өскелерге чууй каан, ажилдар дээр-лимге дужамык салып тур-лар деп алгыры эгелээн. Шап ыңчалдыр ажилдап билбезин агартып кайгам-чык-ла чылдагаан тывыл-ган! Бичангаш ол бодалды болуун партияжи даргасы Жириновскийнин бажыңгы иштинче кирип танмалап, мени кызыл-кыйып турлар деп бижиктиг чагааларын улаа-дара Москваже чору-дуп туруп берген. Оон ол дыңнадышкы-нарында бүгү-ле чүвени дедир баштыг кылдыр сал-гаш, чүгө бодун шыңгып кылгаш, арткаң улусту

(ылангыч республиканың удуртукчулары) чечен-чидип чугаалаарга, аза-чөк-көр анызылг көргүскениң чүгө даап бодап болур. Жириновскийнин тургу-зуп алганы "ЛДПР" деп солун үнүп турар чүвө-дүр. Оон он үш дугаарына "ЛДПР-ниң тилелгези—Россияны кезээде тилел-гези!" дээр Кирилл Алек-сандр деп авторунуң чүүлү сүөгөн. Ында мынчаар би-жүзүн: Тывада "...чон төн-дүр өлүп эгелээн—оон өскө-сө тывылбас. Аштан, аарылардан, арып-доруп өлүп турар. Бүдүн респу-бликада чүгө Кызыл хоорай-да чангыс эмнелге болгаш үш школа арткаң... Чүңү канчаарын чүгө РЛДП би-лип турган. Хоозуран рес-публикага Александр Кашин РЛДП-нин координа-

ТР-нің Чазанду

ЧУГУЛА АДЫРНЫ БЫЖЫГЛААР
ТР-нің Чазак Баштыңының бирги оралакчызы В. М. Оюнга республиканың чуртталга-коммунал ажил-агы ажилдакчыларының чөвүлө хуралы июнь 24-те болуп эртен. ТР-нің чуртталга-коммунал ажил-агының быжыглар талазы-биле хемчеглер дугайында ТР-нің Күрнекомитеттин шаңналдарын хуралга тывыкан. **Бистин корр.**

РЕДАКТОРНУҢ КОЛОНКАЗЫ

Чоокта чаа кожуун солуну редактору: "Силерин солуну номчуттунгур эвес, чалгаарачыг, номчуур материалдар-да чок, чүгө Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелээн чүве Солунуң бистин ажилыңың билбизне чөгөмүшпаан, номчукчуларга база-ла билдингир болуру биле мону биживес арга чок болду. Бир-тээ, Чазактын солуну болганын, Чазак доктаалдар парлаарына өйлөшкен. Ынды солунуң ажың бар бе, хей-лүкурне ашказы чип турар-дыр силер" деп мени чемелэ

ШЫН ДЭЭШ АЖЫЛДААР МЕН

Кара-Хөл сумузу Тываның эң ырак, кыдыр-кызыгаар булуңнарының бирээзи. Бинаар чедери дыка-ла берге, кожуун төвү Тээли суурдан 106 км ырак, колдуу орук чок деп санадып турар черлериннн бирээзи. Алаш хеминн унун дургаар онгул-чингил, хая-лаштыг, малгаш-тулаалыг, оюп эртер чери чок черлер бар. Бай-Тайганын эдээн дургаар кара сугдарлыг он шаа хире бичини хемчигештерин эртер. Кара-Хөл сумузуңун девискээринде Алаш хеминн кежилдирил улусчу арга-биле туткан 5 көвүрүг бар. Оон бээр ам 25 чыл эрткен, ирип, үрелип эгелээн. Эң берге айтыргыларнын бирээзи бо. Ол айтыргынын талазы-биле Дээди Хуралда бистин депутаттыгы В. Б. Кара-Сал таварыштыр, чангыс чер-чурттууусу РФ-тин Онзагай берге байдалдар улусчу бойдуусу халаптарынын буржуктарын чаладыр талазы-биле яаминн сайыды С. К. Шойгу же делегин кириген бис. Чогуу харызы келген, ашка чогу-биле 1999 чылда байдалды өөренип көөрүн айткан. Бо дилеб бээр бээрине бузурду бис. Автоорукту "Тыва автоорук" эргелелинин начальниги С. С. Санаанын Ак-Довурактын орук-септелге-тудуг эргелели кылып эгелей берген. Бир бергенде турар айтырмыс орук, ол харын мүн-не шимчен чоруп эгелээн.

Амгы үеде рыноктуң каржы хойдузу кара-хөлдүренип оюп эртпээн. Бичалза-даа бистин чоңуушта амгы үеде аштап-туреп орак кижичок, олар мал-маганын, соктап чиптер тараалыг, анын айнап, балык-байлаң-биле амдырал орак. Чон мени суму чагырганынн даргазынга сонгуу каарга, чоңум дээш ажилдаар мээң хүдээлгем. Суму чагырганынн бодунун ажил-чорудулазын "Тус черинн бот-башкарлыгынн дугайында" хойлууга удуртулга болдуруп чорудуп турар.

Белен эвес кыштын бирээзи эрти. Ол чүгө мал-маганага эвес, албан, организацияларга база хамааржы бээр алпарган. Чүгө дээрге одаар чүдү — хөмүр-деш эң берге айтыргыларнын бирээзи. Бичалза-даа сумуда бактаал турар албан, организациялар: школа, ийн уруглар сады, участка эмнедеги, почта, садыг эштежилгези болгаш кедээ ажил-агы каттыжышкыны, клуб хадгынмаан — шупту ажилдап кыштаан. Культура, туризм болгаш кино сайыды Ч. Ч. Д. Ондар кыштын кончуг соогуңда, чаа чыл

бүдүүүндө 90 олуттуг чаа сандайларны кара-хөлдүрелге боду эккеп берген. Клубту хөмүр-деш-биле доктаамал хандырып турду. Ол дээш са-йтка кара-хөлдүрел өөрүп четтиргенин илередип турар. Хөмүр-деш үстү бээрге, ыяш-биле одап тургаш чангыс-даа албан черин донурбаан бис. Ол албан черлерин удуртуп турар херэежен удуртукчуларнын кара кызыл ажилды деп чугаалаар анаар.

Бо берге үеде чоңнуу бараан-биле хандырыл нарын айтыр-гыларнын бирээзи. Чон дээш сагыш салып, бараанынн эккеп турар сайгарлыкчылар, эште-жилге садыннан аңгыда безин 4 хуу садыг бар. Оларда чоңунн аш-чөм болгаш өске-даа бараанынн четчир. Чону дээш сагыш салып, өртекти Кара-Хөлге улгаттырбайн ту-дуп турар сайгарлыкчы өг-бүлө А. Хертек, өөнүн ээзи Лидия Кыргысевна оларнын ажилы мактанчыг. Тарааны, мал чемин кайын-даа эккеп садып турарлар. Мактал чок-бисте бараан өртээ кожуун төвүнге көөрдө, эдээн чик. Кара-Хөлге эң берге чүвө кы-вар-чаар материалдар турду. Ону бүгү арганы ажыглап тур-гаш ажиттывыс.

Бисте "Кара-Хөл" кедээ ажил-агы каттыжышкыны (КААК) бар-дыр. Чогуу талтыг ажилдаар чүвө болза мал бар. Эскерилге чок хөвээр турар болза, КААК-тын малы төне-ринде келген. Чылдан чылче чаш мал төдү албас чүвө бол-за, оон канинда малдын өлүрү, самчыгдары, оорга алзыры, ычпал баарга санныг чүвө эвээжеп, оон кедерез төнүп болур. Уениң негелдезинге дүштүр сайгарлыкчы езу-биле бодамчалыг ажилдаар үе келген-дир деп бодаар мен. Ону кожуунун кедээ ажил-агы эргелели эде көрбөс чүвө болза, берге байдал тургусту-нуп болур.

База бир чадажып каан ажил-дым — арга-арыг даамалдары. Барыын-Хемчик кожуунунн арга-арыг ажил-агынынга даамалдары эде көөрүн, ажил-дан үндүренин дилээрим-ге хөвээр арттырып каар боор-дур. Ол ажил кылбас, чагыр-га чок арга-арыг даамалдары-нын туразы дам улгадып, ажи-к чок алпарганар. Бо ажилдын сегий бээрине бузузелни чит-кен. Ам бо үеде арга-арыгга хайгаарал каш акцир улгадыр ужурулуг, өрт кайы хире кога-рал чедирип турарыл? Бодум таламдан кады ажилдажылга-ны күзээр мен.

Чоңум бүзүрп сонгазынн-дан бээр суму чагырганынн ажилда-ла бир чыл чөдө бер-

дим. Суму чагырчыкчынынга ажилдаары индыг-ла белен эвес-тир. Ажилды тудуп кы-лып, негелделерини шын салып келдирге, меделердиг удуртук-чу кижиде улурланып туруп бээрге, эң берге-дир. Кижиде бээрүзү чоң-биле ажилдаар удуртукчу кылдыр чаяаттын-маан болгай. Чоңум менээ бүзүрээш сонгуу каан болган-да, чоңумунн эрге ажилы дээш негелдени-даа кылдыр мен, ол дээш ажилдаар мен. Моон мурунда чагырга даргалары орта ажилдап турган болгай. Солчуп-ла турган болгай. Чыл-дагааннар-ла турган боор. Бот-тарывыстын шийтирлеп алыр айтыргыларывысты кевин-хе-рек чок кожуун төвү кирип, келген даргалар муруннга ай-тыргы тургузуп, негелде салып турбаалынар деп негел-даа, сурган-даа турган мен. Ындыг турбуже, санныг кижилер, бадыктаттынмаан факты-лар-биле кижинин ажилын бактап, оон холу салдынн дээш соксаал чок, чангыс ол-ла кижилер негелде чок удур-тукчулары ажыглап, кижиге туур ажилдаарга хомунданч-дыр.

Ам кээп мээң оралакчым Ч. О. Хертек бодунун кылып чорудуп турар ажилын түнөөл чок кылдыр солунга бижирге, анаа чүү деп үнелел бээр боор. Ол дугайында "Хемчик-тин сылдызы" солунга бижиди. Ч. О. Хертек каш чыл док-таамал суму чагырганынн даргазынын оралакчынынга ажилдап келген кижиде болгай. Оон ашка-төгөрик-биле хол-баалыг чоруун өөренип көр-гөш, ТР-нин "Тус чер бот-баш-карлыгынн" хойлуунга үндөзүлп чаа состав-биле ажилдаары-биле Ч. О. Хертек-ти ажилдан хостаан тур-дум. Кожуун чагыргазы суд органнынн ийдишкыны-биле катап ажилдадып каан чүвө. Оон ап чипкен ашказы хөй, ол факт-барымдаа менде бар, чамдызын дедир эгит-тирген мен. Машина дугайында база бижип турарлар.

Суму чагырганынн маши-назы урелген, бодумун хуум-да автобузун-биле хуралдар-га барып, совхозтун специа-лыстырнн бестин халас аргыш-тырып турдум. Ол хамаанчок өөреникчилеринн бестин Кызыл-че (Маргылдаажы) чедирип турган черим бар, оун башкы-лар-даа бадыткаан боор. Суму чагырганынн четпес ажилы дээр-ге-ле, ол база Ч. О. Хер-тектин четпес ажилы-дыр, оода ону-даа бодап көрзе.

Иван ДОРЖУ.
Кара-Хөл суму
чагырганынн даргазы.

Тыва Республиканың өнчүзүңге хамаарыштыр өнчүлүг бүдүрүлгелеринн, организацияларнын, албан черлеринин Д А Ñ З Ы З Ы

Тыва Республиканың Дээди Хуралының 1999 чылдың март 25-те хүлээп алганы № 187 доктаалының капсырылгасы

№ №	Юридиктиг албан черининн организас-эрге-хоойлу хевирин айтыккан долу ады	Юридиктиг адреси	Код ОКПО	Код СООВУ	Код СОАТО	Код ОКОНХ	Код ФС	Код ОПФ	Удуртукчузу, телефону	Кол фондуларнын баланс өртүзү (руб.)	Ажилда чыларнын күнү езу-гаар саны
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
246	"Бай-Хаак ДРСУ" күрүне бүдүрүлгези	Бай-Хаак суур, Дамчай, 46	04533555	07304	1193240822	51123	13	42	Голубев В. А. 2-21-76	3544,0	17
247	"Бай-Хаак ДРСУ" күрүне бүдүрүлгези	Бай-Хаак суур, Дамчай, 46	04533555	07304	1193240822	51123	13	42	Голубев В. А. 2-21-76	3544,0	17
248	"Өвүр ДРСУЧ"	Хандагайты суур, Октябрьская, 5	03418473	07304	1193230844	51123	13	42	Сат В. Д. 21-44	2475,1	27
249	"Чадаана ДРСУ" күрүне бүдүрүлгези	Чадаана хоорай, Чургуй-оол, 22	03418421	07304	1193215501	51123	13	42	Ооржак В. Т. 2-22-47	3509,3	81
250	"Дорожник" биче бүдүрүлгези	Мугур-Аксы суур, Хунан-оол кудум-чузу	40868599	07304	1193225811	61129	13	42	Натпиг-оол О. В	361,0	—
251	"Чеди-Хөл ДРСУЧ" каттышкан күрүне бүдүрүлгези	Хову-Аксы суур	40855088	07304	1193257551	51123	13	42	Учунак В. А.	408,6	2
252	"Шагаан-Арыг ДРСУЧ" каттышкан күрүне бүдүрүлгези	Шагаан-Арыг хоорай, үлетур баазазы	03800209	07304	1193254501	51123	13	42	Ондар А. Д. 2-17-43	3408,0	45
253	"Автопроект" кызыл-аартааттынган харын-салгалыг эштежилгеде арендада күрхөргени	Кызыл, Интернациональная, 62	—	—	—	—	—	—	—	1655+8700+1414=11769	—
254	"ДСУ-3" каттышкан күрүне бүдүрүлгези	Ак-Довурак хоорай, Данырын, 23	05132611	07304	1193210505	61129	13	42	Ооржак К. Д. 2-16-96	1502,0	65
255	"Тываавтотдорсервис" каттышкан күрүне бүдүрүлгези	Кызыл, Маяковская, 52	03442201	07304	1193401000	80100	13	42	2-69-57	3537,0	2
256	"Гудрон" каттышкан күрүне бүдүрүлгези	Красноярск край, Минусинск район, Минусинск а/я 169	21866620	04744	1104423000	16272	13	42	Кострицев В. Я. 2-23-76	40,5	32
257	"Ремонтник" күрбү-дүрүлгези арендада күрхөргени	Красноярск край, Минусинск хоорай	—	—	—	—	—	—	—	—	—

УСТАВЫНДА АЙТЫККАН КАПИТАЛЫНДА ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ "АЛДЫН АКЦИЯ" ДЕП КҮРҮНЕ ӨНЧҮЗҮНҮҢ ҮЛҮҮ БАР АКЦИОНЕР НИИТИЛЕЛДЕРНИН ДАҢЗЫЗЫ

№	Акционер ниитилелдеринн аттары	Юридиктиг адреси	Код ОКПО	Код СООВУ	Код СОАТО	Код ОКОНХ	Код ФС	Код ОПФ	Телефон	Күрүне үлүү хуу-биле акциялар	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Тыва коммерция-харылзаштырылга компаниязы	Кызыл хоорай, Калинин 17	01867586	07774	1193401000	71211	16	47	3-49-54	АЛДЫН АКЦИЯ	—
2	Тываоргтехника	Кызыл хоорай, Каа-Хем, 96	05210297	06024	1193401000	14971	17	47	3-30-12	20%	258
3	"Опт и розница"	Кызыл хоорай, Калинин 25	01458238	06024	1193401000	71110	17	47	4-17-65	14,1%	2840
4	"Кызыл" РТП	Кызыл хоорай, Энергетиктер 1	01640463	06024	1193401000	14934	17	47	4-11-74	20%	954
5	"Саяннар" АТП-3	Кызыл хоорай, Набережная, 1	03100224	06024	1193401000	51121	17	47	9-04-15	20%	1806
6	Чүвк сөөртүр № 1 АТБ	Кызыл хоорай, Интернациональная, 106	03102238	06024	1193401000	51121	17	47	3-19-11	19,9%	1537
7	"ПАТП-12"	Кызыл хоорай, Ке-чил-оол 3, а/я 12	04776335	06024	1193401000	51121	17	47	2-43-48	18,4%	151
8	"Олча"	Ак-Довурак хоорай, Заводская, 30	02790940	06024	1193401000	17151	17	47	3-10-96	20%	685
9	"Автомобиль" АТП-2	Кызыл хоорай, О. Курсеи, 54	03102221	06024	1193401000	62000	17	47	3-28-34	10,3%	536
10	"Спрут"	Кызыл хоорай, Заводская, 30	05280375	06024	1193401000	62000	17	47	4-15-41	8,7%	118
11	"Кызыл-агропром-транс-1"	Кызыл хоорай, Индустриальная, 4	00887730	06024	1193401000	51121	17	47	4-12-58	20%	2249
12	"СпецАТП"	Кызыл хоорай, Мугур, 92	03318205	06024	1193401000	90211	17	47	3-17-53	19,7%	763
13	"Тываагропромстрой АТБ"	Кызыл хоорай, Калинин 144 а	01333471	06024	1193401000	14931	17	47	4-17-85	19,6%	1290
14	"Тыва тараа-продукт"	Кызыл хоорай, Ровенская, 32	00951404	08114	1193401000	19211	17	47	4-17-59	25%	5744
15	"Кызылдын хлеб комбинаты"	Кызыл хоорай, Калинин 124	00351981	06044	1193401000	18113	17	47	4-15-76	11,6%	529
16	"Ак-Довурактын хлеб заводу"	Ак-Довурак хоорай, Заводская, 2	00351998	06044	1193403000	19113	17	47	12-00	АЛДЫН АКЦИЯ	—
17	"Ураннын хлеб заводу"	Уран хоорай, Шоссейная, 2 а	05046780	06044	1193235501	18113	17	47	2-13-27	АЛДЫН АКЦИЯ	—
18	"Тываоргснаб"	Кызыл хоорай, Депутатская, 2 а	02806569	06024	1193401000	71110	17	47	2-65-00	18,2%	290
19	"Зеленоборское"	Минусинский р-н, Зеленый Бор суур, Коренева, 16/5	05228825	06024	1104423555	80100	17	47	2-17-83	20%	754
20	"Тыватудуг"	Кызыл хоорай, Красноармейская, 76	01231144	06024	1193401000	97400	17	47	3-11-98	20%	928
21	"УМ-14"	Кызыл хоорай, Ке-чил-оол 3	01228975	06024	1193401000	61124	17	47	2-13-90	12,7%	234
22	"Кызыл" куш фабриказы	Кызыл кожуун, Каа-Хем суур	05240683	08065	1193222551	21241	17	47	9-05-25	100%	—
23	"Тывабурвод"	Кызыл хоорай, Энергетиктер 6	05046828	06024	1193401000	61128	17	47	4-15-70	13,8%	385
24	"Автомобилист"	Красноярск край, Минусинск р-н, Зеленый Бор суур	03508161	06024	1104423555	51120	17	47	96-8-68 2-47-24	20%	639
25	"Тывасугмелиорация АТБ"	Кызыл хоорай, Калинин 126	05192174	06024	1193401000	51121	17	47	4-18-09	18,8%	1010
26	"Тыва мебель"	Кызыл хоорай, О. Курсеи, 151	05046981	06024	1193401000	15271	17	47	2-41-15	20%	1052
27	"Тудуг кезектери болгаш конструкциялар"	Кызыл хоорай, Кочетов 163 а	03220765	06024	1193401000	—	17	47	3-00-62	20%	2697
28	"Тыва авиабүдүрүлгези"	Кызыл хоорай, Аэропорт	01131187	06024	1193401000	51300	17	47	3-00-25	51%	19290
29	"Тываагропромстрой-сервис"	Кызыл хоорай, Калинин 144	01348449	06024	1193401000	80100	17	47	4-18-59	16,2%	779
30	"Молюко"	Кызыл хоорай, Заводская, 36	05163669	06044	1193401000	18221	17	47	—	АЛДЫН АКЦИЯ	—
31	"Би-Хем" КМК	Уран хоорай, Комсомольская, 2	01344173	06024	1193235501	61110	17	47	2-11-01	20%	288
32	"Тываавтотранс"	Кызыл хоорай, Заводская, 30	05142035	06024	1193401000	51121	17	47	3-31-81, 3-42-30	20%	6811

ТУРА-СОРУУВУС БЫЖЫГ

Экин, редакция Бистин "Кызыл-Чыраа" совхозтун ажил, амдыралын тыва чуртуустан ырак-узак булуңнарында чурттап чорууп улуг-биче чоңуусу та-ныктып номчуру-биле аяк солунуусу "Шынг" пар-лап үндүренин улуу-биле диледивис.

Чагаавыстың кол утказын номчуучуларга кысказы-биле дамчандарын кызып көрейин.

Уе-шагынын бергенде кегинден ындыг бе, азы кижилеринн "чок-ла чокка" чачыкканы ол бе? Кедээ ажил-агынын талазында сагыш-сеткил өөрүп келтир чөвү диннаваас болганывыс хомуданч-дир. 1990 чылдан эгелээш эде тургустунуушкун, демократия, сөстүн хостуу дээш чижектиг чүүдере алыска-нывыстын уржуундан мындай байдалга келгенивис магат-чок. Бичанчыл чоңуустан холу-бууду салдынн, совхоз-тарывыс шуптузу хуужуту-нуп, амдырал хүн келген тудум-на бергенде оранын эскерип, чурттап эртин тур бис.

Кедээ бүдүрүлгелеринн бөгүнүг ажил-чорудулазынн иини чурду суур, хоорай буруузуңе колдуунда чангыс хепке шыптырган ышкыш бооп турары чажыт эвес бол-байн аан. Бичалза-даа бистин "Кызыл-Чыраа" совхозтун ажил-ининн байдалы ындыг-ла кончуг багай эвес дээрзин чугаалаксаан ийик бис, эргим номчуучу.

Бистер, иймежилер, кызыл күжүвүс-биле мурунууска тургустунуп келген бергелерин ажил эртек, хей-адывс бе-дик, бижыг тура-сорууктуг амдырал, чурттап чор бис. Суурнун тараа шөлдери колдуунда сугаттыг девискээр-лерде чыдар. Эртен чыдын Тыва Республиканын Президентииз Шериг-оол Дижикчи-ович Ооржак элээн хөй ажил-агыларга чакыш тараыла эр-тирп алырынга дуза, детким-чени көргүзүп, чингелдеги чээли курлавырларын аны-гал, үндүрүп берген. Оларнын аразында "Кызыл-Чыраа" сов-хоз база кирген. Чүгө дие ажил-агында тараа-бызда бүдүрүлгези көскү черни ээлеп эгелээн. Суурувууска Кызылдан сургакчалап келген

Улан-Удэ хоорайга аппарарп дужаапкаш, оон ашказы-биле ГАЗ-469 маркалыг чик машинаны садып ап, чигир-чимис-ти болгаш бирги хергелдедиң өске-даа аш-чөм бараанынын эккелгеш, совхозтун ажил-чиннарынга үлөп берген.

Ажил-агынын тускай эр-темингеринн аразында иин-тинин үлө-херээ дээде күжү, энергиявыс харамнамас кижилер көвей. Оларнын чижээнге хөйжулар бригадир Очур Достекти, мал эмчизи Константин Ооржакты, сугат-чылар бригаданынн удуртук-чузу Билчир-оол Ондарны бо-гаш өске-даа муракчы ажил-чинилерин хөй-хөйү-биле адап болур.

№ 21 "Шынг" ТР-нин Ча-заанын 1999 чылдын чаксы тарылгазынын талазы-биле эрттирген чөвүл

Table with 11 columns: No, Name, Address, etc. containing various entries and their details.

УСТАВЫНДА АЙЫТКАН КАПИТАЛЫНДА ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ КҮРҮНӨНЧҮЗҮНДӨН ҮЛҮГЛҮГ КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА БҮДҮРҮЛГЕЛЕРНИҢ ДАҢЗЫЗЫ

Table with 4 columns: No, Organization Name, Address, and Capital Amount.

Школа болгаш үе

ШЫЛГАЛДАДА—БАШКЫЛАР

Өөредилге чылы доозулган. Сөөлүгү конганын соонда доозукчулар безин күрүнө шылга...

кижизидип, өөредип турар. Эрткен 1997-98 өөредилге чылында доостурган доозукчулар...

дарлыг артизи Сини-оол Лакпавич Оюнун уурткан шири бөлүмүнүн киржикчилери А. С. Пушкиннин "Ашак болгаш оон чалчазы Балда" деп тоолунга...

Тыва эт-септи бистин өөреникчилеривис боттары кылып турар. Ылангыя ширээлерни, стол, сандай, деспи, согааш, баланы куш-ажыл башкызы А. К. Делгернин удуртулгазы биле...

аржаанга чуул, ижи, артижанип, дыштанып алырындан аныгда, ол буянның чери 3-4 чыл иштинде аштап, богу арылгала келгенер.

Школага болган чыл түннүн бот-отчетка бөлүмнөр удурткучулары — Д. Г. Долааннин, Н. Н. Антипинин, А. Ч. Мөнгенин, О. С. Седейнин, О. Т. Даваанын, П. Д. Кенденнин ажылынга эн эки түнүндө берип, администрация мурундан шаңнал-макталды берген. Мындыг хевирли башкыларга-да, өөреникчилерге-да ажики-дузалаг ажилдарын моон-да сонгар бистин школанын коллектив кылып апаар. А бо бүгүчү школа директору В. Ө. Төмүр-оолдун билдиги удуртуп турарын чоргарал-биле чугаалап болур.

Бичи-Уруг КЫРГЫС. Хоочун башкы.

ТЫВАНЫҢ КҮРҮНӨ УНИВЕРСИТЕДИ

хүндүскү өөредилгеге даразында мергежилдерге өөренирлерге документтерин хулээп ап турар: — биология болгаш валеология — география — химия — биология болгаш химия — күш-культура болгаш спорт — физика, информатика — математика, информатика — орус дыл болгаш литература — тыва дыл болгаш литература — тыва дыл болгаш литература, англи дыл — төөгү — педагогика болгаш эге өөредилге методикасы (тыва болгаш орус бөлүктөргө 5 болгаш 3 чыл хуусаалыг өөренир) — агрономия — зоотехния — үлетпүр болгаш хамааты тудуг — автомобильдер болгаш автомобиль ажил-агыш — экономика болгаш бүдүрүлгени эргелеп-башкары — нити-техниктиг. Документтерин июнь 15-тен июль 15-ке чедир хулээп алыр. Экзаменнени өөренир бөлүктөрүн чыылган шаан барымдалап хулээп алыр, сөөлүгү бөлүк июль 16-га чедир чыылган турар. Дужаар документтери: 1. Доктааткан чурум езугаар билдириниң.

2. Ортумак (долу), нити (аттестат) азы профессионал ортумак билги дугайында күрүнө хевириниң документтери дужаар. 3. 3x4 см хемчээлдиг 6 фото-чурук. 4. Флюорография шынмалгазы болгаш ханын хынаткан түнчөл. 5. Паспорт (оолдар келдиришиңиң херечиледи азы шериг биледи бар болза боттары көргүзөр). 6. РФ-тиң хойлужудулганын езугаар тускай чингелдеди кижилер документтерин база көргүзөр. КЕЛИР ЧЕРИ: Кызыл хоорай, Ленин, 36, 106 кабинет. Хулээп алыр комиссиясы.

1974 чылда Солчур ортумак школынын кады дооскан өөрүвүстү, оон мурунда класстарга кады өөренип чорашан эштериниң 1999 чылдын июль 30-ле эртегининин 10 шакта өөренип чорашан класстык чыгырларын чарлады. Ырак черде улустар 29-та келип келинер. Виктор Шырап, видеокамера чокка келбей көр. Чаңгыс класкылары.

ЭКИ ЧУРТТАП ЧОРУҢАР!

Аар аарыга таварышкаш, сонгаар эмчилээр деп туруваस्ता биске эки туразы-биле ашка-төгерикти дузалаан Бора-Шайда Сескей биле Кочук даай-аваларымнын урулгары Чүлдүмовналарга болгаш Дадыровналарга база Тыванын Начын мөгези Куулар Чимитке улуу-үлө өөрүп четтиргенивисти илереттишкан, ол-ла хевээр эки чурттап чоруурун күзедивис.

Ооржактарның өг-бүлөзи. Чадаана хоорай.

1974 чылда Солчур ортумак школынын кады дооскан өөрүвүстү, оон мурунда класстарга кады өөренип чорашан эштериниң 1999 чылдын июль 30-ле эртегининин 10 шакта өөренип чорашан класстык чыгырларын чарлады. Ырак черде улустар 29-та келип келинер. Виктор Шырап, видеокамера чокка келбей көр. Чаңгыс класкылары.

“Хемчиктин сылдызы” солунунун шаңналы дээш 128 мөгенин хуржи июль 10-да 12 шакта Кызыл-Мажалык суурнун Х. Н. Чүргүй-оол аттыг паргынгга болур. Хуреш-биле кады 20 км черге чадаг чарыш маргылдаазы ийи бөлүккө (18-35 болгаш 36-дан өрү хар нанылыгыларнын) аразынга болур. Хурештин-даа, чарыштын-даа шаңналдары шыырак. Айт чарыжыга киржи күзедилгелерни база чаладывис ОРККОМИТЕТ.

ТАРЫС АРЖААН ЧАЛАП ТУРУ

Элээн ырак кызыгаарда Эртинели эмиг-домнуг Тарыс аржаан чалап туру Далажык, эргим чоном. Тарыс аржаан июль 1-ден август 25-ке чедир аалчыларын хулээп алыр. Аржаанга киргени дээш чыылда 40 рубль. Аржаанчы бүрүзү бодунга паспортту болгаш херечилелдиг, инвалидтер болгаш оларның ажаакчылары шынылгаларлыг, санитар дептерлиг болуру албан. ШЫНАА СУМУ ЧАГЫРГАЗЫ.

ЧАРЛАЛ

Тыва Республиканың Национал политика, даштыкы экономиктиг болгаш девискээр харылдааларынын аямзысы 1999 чылдын июль 26-дан 31-ге чедир Моолдун Баян-Өлгий аймаанын Өлгий хоорайга “АЛТАЙ-99” деп делегей чергелиг бирги САДЫГ ЯРМАР-КАЗЫН эрттиргениге белеткенни турар. ЯРМАРКАГА киржи күзедилгелер бо чылдын июль 1-ге чедир чагыгларын ук яамыга кирерин дыңаттывис.

“ТАНТАЛ” ДЭЭР ОРУС ГУМАНИТАР-ТЕХНИКТИГ КОЛЛЕДЖ

1999-2000 чылдарда өөренир студенттер хулээп алырын чарлап тур. Бот-өөредилге аргазы-биле, колледжиже барбайн өөренир. Немесде билги алырда 7-10 ай; ортумак профессионал билгидиг кижилер (ортумак техниктиг) 1 чылдан 1 чыл 10 ай өөренир. Колледжини доозукчулары кыска программаны езугаар эргелеп-башкарылганын Орус институтунун 3-4 курстарыга кыскалган программа езугаар өөренип болур. Алыр мергежилдерди: эрге-хоюлуу; экономика, бухгалтер учеду болгаш контроль; менеджмент; айыл чок чорук албанын специализи; радиоэлектроннуг техниканы септээр; саналга техниказын программаныг хандырамы; ЭСМ-нин оператор; телемастер, нотариус референтизи. Графиктери болгаш өөредилге программалары ачы-ангы. Кичээлдер абитуриенттерден документтерин кирген аайы-биле эгелээр. Хулээп алышкыны

ны кижилерин хар-назыны, эге белеткелинин деңгелинде хамаарылган чокка, кирериниң экзамен чокка хулээп алыр. Доозукчу класстарыңиң школачыларын тускай факультетке, тускай факультеттиң доозукчуларын 2-ги курске шилчидер. Ай санында төлевер — Россияда эң чавыс. Бижимел чагыглардан кылыңар: 113628 Москва, Грин кудумчузу 1/3 “Тантал”. Тел./факс: (095) 713-10-72, 711-01-45. (Бүгү хонук дургузунда, дыштаныр хун чок). Делегелени, мурунда УАЧД-де “Топ” деп павильонну көрүнер. Аккр. Св. № 0010327. ЭРГЕЛЕП-БАШКАРЫЛГАННЫҢ ОРУС ИНСТИТУДУ 1999-2000 өөредилге чылында дүрген белеткээр программаны езугаар өөренир студенттерин хулээп алырын чарлап тур. Бот-өөредилге-биле өөренир, институтка баары албан эвес. Өөренир кижилер дээди болгаш ийги дээди билгилги болур. Өөренириниң хуусаазы 1,5-3 чыл. Алыр мергежилдери: юриспруденция, экономика, бухгалтер учеду болгаш аудит, салтыга менеджмент, персоналды эргелеп-башкары, гостиница база туристичи бизнес. ЭОИ-ниң 3-4 курстарына белеткелди дүргедидири-биле “Тантал” дээр ОГПК-ның доозукчуларын хулээп ап турар. Эске колледжилериниң, техникумнарнын, дээди өөредилге черлеринин студенттери (“Метод” колледжинин, почта дамчыттыр өөредип турар өске-даа өөредилге черлеринден аныгда) хулээп ап болур. Ай санында төлевер — Россияда эң чик. Бижимел чагыгларын киириңер: 113628 Москва, Грин кудумчузу, 1/4, “Тантал”—ЭОИ. Тел./факс: (095) 713-10-72, 711-01-45 (Бүгү хонук дургузунда, дыштаныр хун чок). Делегелени, мурунда УАЧД-де “Топ” деп павильонну көрүнер. Лиц № 16-363.

САЛЫМ-ЧОЛДУН ШОРААННАРЫ

Валерий ШАРАВИИ Романдан үзүндү

— Ол-даа чөп-түр. Авам, ачамны дүрген десе беринер деп сагындырмыза эки боор — деп, Мерген сагыш човап чугаалаан. Базыр тургаш: — Менде сагындырар чүвем бар эвес. Эр чалгыс өскөн эрдир мен. Мен-даа Булак чет-кеш, оон Харгааныңже халдып ажа берейн. Кылаштап чорашан чадаг эр атка чедингеш, чалгынын куш-биле демей апардым. Берт-Арыгның кара эзминиче кире бергеш, амытан чүвениң холу эрткиже ажаа бузуп чыдар мен. Мөнгүн эсер, чүгөн эдилеп, чыраа айт муноп чорашан эвес, ача черден үнүп, дээрден эжап келген тоол маадыры дег апардым. Менди-чагай, чоруунар чогузунай! — дээш, азын дап бергеш, чыраалап ынай болган. — Ындыг-ла болзунам! — деп, ийи эжи аксын азадып четтиккенер. Чыраа айттын даванарыңиң черге дужурган аяның дагы — орбаның дунгүрге самнаан хуулаазыны дег ынаар-ла чорту ирап чоруй барган.

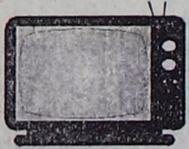
зының аянын, уун өскертпип чугаалаан. — Бистин кырганнарывис кандыг чурттап орлар ирги, дунмай? Дызыла карааның чажын чеңи-биле чотпушаан, ыгланайыл харыылаан: — Кырганнар чүгээр чурттап органнар чүве. Дүүн чалгн Шалбааар ирейни тудуп алгаш, та кайнаар апарган. Хондур келбеди. Ам-даа сураг, чок. Чүгле ол-даа эвес. Сырганын уруу Сорукмааны, Чамыян оглу Мергенин орустарга хөдөлдөдир дээш албадан апарган. Оларны та кайыже апарганын билбес мен. База сураг. Кым-даа билбес чорду. Сырга биле Шөвер Ооругда аалдарга баргаш, чүвениң уг-шын билип алдыр дээш бады бар чыда, силерниң бараанынар көрүп кааш, корткаш арыгже чаштып кире бердилер. — Ындыг-дыр оо. Сен ам дедир чоруут. Салбакмааның иезин каш малян суруп алгаш, Адыр-Бажынче кылаштап ажа бер дидир деп чугаала. Ында оон уруу манап орар. Дилээм-дир, дунмай. — Хоржук мен. Ол аалче моон сонгаар ис баспас дээн мен. — Чүгө? Хулүкчүкпен-биле бактажыптын бе? — Бактажып, эптежип канчаары оңу, өөдөжөк, кортук, чилби-чазый, чашпаачы, ийи арынын, арын-нүүр чок куурумчуу. — Чурттаа-ла беш-алды чыл чеде берген боор силер. Ам келгеш чүгө бактажы бердирер? — Чурттаалга дээр бе оңу. Мен Чылбаннарын кулу ыш-кажыл мен. Кочуну көрөм бо. Эт-кежим кандаг-дыр. Ол чүгө менээ чөп, өскө кижилерге дыныр эвес, коргар. Дүүн өгте солаанарны элertип келген. Олары ижи-чип алгаш, эзирээш, мени базымча-лап эгелээш. Эр кижиле болганынар, мээң кадайыма дегбегер дээр байтгыш, боду карак ажит дезипкен. Кара-чакаан канчаар мен. Оларга куш чедер эвес. Солааннар мени бастып-дорамччалап, чазарлаш чоруй бардылар. Олар ажит кирер биле, Чылбаннаар келгеш, мени буруудадып, хуннеп, менде бүдүн чер чок кылдыр, кээргел чок эт-теди. Аа, хупура, ам болду! Оң чанынга хилинчектенип орар орунга олу бээр мен. — Шынап-ла, чидыг сек-тир оң, дунмай. Оон ирап чораның дээр-дир. Чылбаннар боду кайдал, аалда бе? — Чок. Дүүнне айттангаш чоруткан, та кайда барган. Бо каш хонукта ол шуут өскерилген. Өөңге ховар хонар. Уруг-дүчү-ле Баалан сугда турар. Ол оңу бир-ле черге айбылап турар хире. Чамдыкта шак турупкан келгилчи. Кайнаар чоруп турар чүве, мээң-не билбесим чүве-дир. Бир чугаа кадында шаг багы келген дээш мунгаа коңчүг боданып ордулар чорду. Аяа долганы ол боор. Кара-оол ыт чок боданып кылаштап чораш, хенертен тура дүшкөш, дилээш: — Мээң-биле журашканыңыңи, шериглер көргениңи кымга-даа чугаалаа. Айтыра берзе, аңчылар-дыр дээр сен. Дедир чоруткаш, Салбакмааның авазында демги чугаавысты дамчыт. Сырга ынаар болза, база эжеп алыш. Бо хун доп-доруан чорупсунар. Читкен улустар дугайында сагыш човавазынар. Олары мен тып апаар мен. Дедир чедип келиринге ала-мен өөңге чедиртип каар мен. Дызылаа бир кезек безеректеп турган. — Далажып көр, дунмай! — деп, Кара-оол база катап дилээш. Дызылаа бурунгаар бир дап бергеш, ам-на эргилгеш, аржаге шавыштыр кылаштап бадыпкан.

Ийи-үш дайнаарга, боду-ла боостатаже ажа берген. Карак чырыш дээн Суксаары дам барган. “Соок-кара болза” Шимчеп чорупкан. Ур-ле чорууп келгеш, шолуралдыр агыл чыдар дамырак кара сугнун эринге доктаап, жжип, секпереп алганнар. Аңаа дыштанып чыткан болза, экизин чүү дээр. Садап болбас, ам-даа ыраас болза оларны тып ап болур. Дадайым. Бачылай кысты бир холундан чедип алгаш, мурнай кел чорашан. Оон уруу Сорукмаалан бичин-ле биче. Бичелезе-ле ийи-үш хар биче. “Аннаң сагыштыр, ыглана-даа чыдар боор. Уваас ужуражы бээр салым турар боор деп тейлеп чор мен. Кара-оол-га-ла чеде беринче ужур бар. Ол мени каа-даа чажырып, каа-даа чедирип болур. Иле-гелдиг эш.” Оваарымчалыг кылаштап чораш, шак-ла ылчаар дыка хөйүң болган. Буруунаарлаар арга чок апарган. Аразы-биле кижилер эртер ужур чок мыйгак-хараганыңиң шырышка кээп үскенер. Сорукмаа ылавылап айтырган: — Чогум кайыже баар бис, акый? — Кайы? Хамаан. Ырак берге, кадыр таскыл херек. Даң алар, чырык болур. Ким кааа баар чугаалаар. — Арам, акый. Бодап көөрүмге, Ооругнун Кош-Арганыңиң кадырынче үнүп келген-дир бис. Мыйгак-хараган дээрге бедик, кадыр черден үнер. Манаа доктаар болзу-вусса бисти доруан тып алдырлар. Аразы үзүк-үзүк чып аргалар-ла болгай бо. Хөй улус келгеш аглаар болза, мында койгун чыдар чер чок. Моон куду шавыштыр баткаш, эзим иштиден үнмөй чораш, ханылаа эки боор. Ам мен чедип алыш! — дээш, Сорукмаа мурнап чорупкан. Оваарымчалыг басыпанаан, холун бурунгаар суруп алган, сүрү чөвүмүзү-биле суйбанып чоран. Чоорту кудулап чоруй ордулаш черге келгеш, ам-на эзим ишти-биле ханылап киргенер.

Сорукмаа кортса-даа Бачылайның аажок улуг аджындаан күштү немен ап чорашан. Кыстың сеткили уяң. Чанында төрели, танжың-даа эвес, сыр танывазы орус кижиле. Ол ам оон чөлөңгичи, ооргаланың күүжү апарган. Кыстың амы-тыны-даа оон холунда. Чүү-даа болур болза болгай аан. Бачылай дег буянның, ак сеткилдиг кижиле бар болганы чагана-дыр, салым-чол-дур. Бурган эки көргөн боор, ершээзин Орус, чаңгыс кыска өмөк болуп, эш тыртып, адыл-боолап турда-ла алдыртпайн келген, хөкөүңү, кижиниң төлүн, Бун-на болду. Та канчаар, та чуну сөңпөл, өөрүп четтиргенин илередир чүве. Хөй-ле ындыг бодал башка ханыккаш, Сорукмаа серемчилени коштактанышан бир будукаа чыта шавылаткан. Кызыл-даван буттар саргып, билинмесеп, арай боорда шимчеп, чамдыкта хензиг-ле чүгөге иддикчеш, кээп дужер апарган. Бачылай оңу билпип кааш, эптиг кужакташ кысты көдүрүп алган. Сорукмаа удурланмаан. Харын бажын оон хөрээңге чышыр салгаш, ийи эктинде аяар куспактаныпкан. Эпчөк баскаш сирлеш дээш санында-ла кыстың бажы борбаш дээш Бачылайның урда чүлүвээңи челденчек салдыра дээр, кижигендирип чорашан. Бачылайның буттары база туруксап келген. Каш баскаш-ла иддигер апарган. Сорукмаа сирлеш дээр-ле отту чаштап, Бачылай туруп, шазгырап келген дээрзин билген.

— Бачылай, силер турупкан чүве деп, ол-ла доруан кысты черге камнып салып бадыр-баш, эзип алгаш, ол-бо суйбагылап, черин будук-садың чып, аштап арылгааш, шепкенин дөжөй салгаш, кый дээш. (Уланчылыг).

ИЮНЬ 28-ТЕН ИЮЛЬ 4-КЕ ЧЕДИР

Понедельник июнь 28

ОРТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ
9.00 КУЛЬТУРА МЕДЭЭЛЕРИ
9.20 "Ынакшылдын нүүрү-биле", т/с.

11.00 ХУУЛГААЗЫННАР ШӨЛҮ.
12.00 КУЛЬТУРА МЕДЭЭЛЕРИ.
12.20 "Кады" деп программа.

деп программа.
19.45 "Кышкы вишня", т/с.
20.45 Тамчыктыг удунар, чаштар!

дамчыштыр.
10.10 "Миледи", т/с.
11.00 Медээлер.
11.35 "Бичин тоянчы", уругларга т/с.

18.40 МЕДЭЭЛЕР.
18.50 "Төгөрик стол", "Эпиплесиядан эмнедир айтырыл-лар дугайында".

7.30 Криминал.
7.40 Мен—камгалакчызы мен.
7.50 Дуза.
7.55 Акша айтыры.

12.20 "Хуртүдөн чайла!"
12.30 "Эрги телевизор" көргүзөр.
14.00 БӨГҮН.
14.20 "Чер дугайында херек".

21.20 "Өске кижилер аразында читкенер", уран-чечен фильм.
23.00 БӨГҮН.
23.35 Хүннүң маадыры.
00.00 ИТОГО.

Төртүнчү июнь 29

ОРТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ.
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.15 "Ынакшылдын нүүрү-биле", т/с.

14.30 "Делегейни дескиндр 80 хонук", м/с.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 "Гарри—хар кижин", т/с.

23.40 Эдвард Радзинский. "Россияга шүлүкчүлөрүнн өлгөнн", 1-ги кезээ.

13.30 Мультфильм.
13.45 Музыка.
14.00 МЕДЭЭЛЕР.
14.30 "Антонелла", т/с.

20.30 Тодаргайы-биле.
20.45 "Аншлаг" көргүзөр.
9.00 БӨГҮН.
21.20 "Гуссарнын кудалаашкыны", музыкалыг комедия.

8.30 Криминал.
8.45 Акша айтыры.
9.00 БӨГҮН.
9.10 "Сансет Бичиге ынакшыл болгаш оон чажыттары", т/с.

16.25 "Нью-Йорк. Төп парк", т/с.
17.20 Дуза.
17.45 Криминал.
18.00 БӨГҮН.

11.00 Мультфильм.
13.55 МЕДЭЭЛЕР.
14.15 "Буруулуу", т/с.
15.25 "Экспедиция", барымдаалыг фильм.

Среда июль 30

ОРТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ.
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.15 "Ынакшылдын нүүрү-биле", т/с.

14.30 "Делегейни дескиндр 80 хонук", м/с.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 "Гарри—хар кижин", т/с.

21.50 "Юпитернин дөмзөн оорлааны", уран-чечен фильм.
23.40 Эдвард Радзинский. "Россияга шүлүкчүлөрүнн өлгөнн", 2-ги кезээ.

13.45 Музыка.
14.00 МЕДЭЭЛЕР.
14.30 "Антонелла", т/с.
15.25 "Байлар болгаш алдарлыгылар", т/с.

20.00 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 Тодаргайы-биле.
20.45 Боду бодунга режиссер.
21.20 "Чекетер-биле дугуржула", триллер.

8.35 Бөгүн — Москва.
8.50 Акша айтыры.
9.00 БӨГҮН.
9.10 "Сансет Бичиге ынакшыл болгаш оон чажыттары", т/с.

14.15 "Буруулуу", т/с.
15.20 "Экспедиция", барымдаалыг фильм.
16.00 "Синдикат-2", уран-чечен фильм.

16.00 "Синдикат-2", уран-чечен фильм, 1-ги сериязы.
17.55 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 "Том Джонс", т/с.
21.25 Мультфильм.

Четтер июль 1

ОРТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ.
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.15 "Ынакшылдын нүүрү-биле", т/с.

80 хонук", м/с.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 "Гарри — хар кижин", т/с.
15.45 Хуулгаазыннар, ази Синема.

херек", уран-чечен фильм.
23.10 Дүрген чалалга.
23.40 МЕДЭЭЛЕР.
23.55—01.40 "Ай, Кармела!", фильм.

14.00 МЕДЭЭЛЕР.
14.30 "Антонелла", т/с.
15.20 "Байлар болгаш алдарлыгылар", т/с.

19.40 Коллаж.
"РОССИЯ"
20.00 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 Тодаргайы-биле.

8.10 Дириг амытаннар дугайында медээлер.
8.15 Мультфильм.
8.25 Кардан өзээ.
8.35 Бөгүн—Москвада.

16.00 БӨГҮН.
16.25 "Нью-Йорк. Төп парк", т/с.
17.20 Дуза.
17.45 Криминал.

17.45 "Буруулуу", т/с.
18.00 БӨГҮН.
18.30 БО ШАКТА.
19.10 "Сансет Бичиге ынакшыл болгаш оон чажыттары", т/с.

Пятница июль 2

ОРТ
6.00 ЭРТЕНГИНИН МЕНДИЗИ.
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
9.15 "Ынакшылдын нүүрү-биле", т/с.

14.30 "Делегейни дескиндр 80 хонук", м/с.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.15 Фильм-тоол.

берген", уран-чечен фильм.
00.20 Баскетбол. Европа чемпионнады.
01.00—02.45 "Саттынкыч полицейжи", уран-чечен фильм.

11.35 "Бичин тоянчы", уругларга т/с.
12.30 "Мээн өг-бүлөм", т/с.
13.30 Мультфильм.

20.00 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 Тодаргайы-биле.
20.40 "Аншлаг" болгаш К*
21.45 Музыкалыг чапсар.

8.10 Дириг амытаннар дугайында медээлер.
8.15 Мультфильм.
8.25 Кардан өзээ.
8.35 Бөгүн—Москвада.

16.25 "Нью-Йорк. Төп парк", т/с.
17.20 Дуза.
17.45 Криминал.
18.00 БӨГҮН.

14.25 "Декстернин лабораториязы", м/с.
15.00 "Бт-кижилер аймаандан сөөлгүзү", уран-чечен фильм.

Суббота июль 3

ОРТ
8.00 "Олеся", уран-чечен фильм.
9.25 Лама сөзү.
9.45 Хуу библиотека.

12.35 Баскетбол талазы-биле Европа чемпионнадында.
13.10 "Өмжөөн", уран-чечен фильм.

фильм.
21.00 УЕ.
21.30 Агаар.
21.35 "Чажыт материалдар", т/с.

10.35 Боду бодунга режиссер.
11.05 Телеоюн.
11.50 Баштайгы көрүштен ынакшыл.

17.00 Шуут чажыт.
18.00 "Мээн өг-бүлөм".
19.00 "Эрги чартыра".
20.00 МЕДЭЭЛЕР.

10.55 "Миго—өске планета кижизин", т/с.
11.25 Мультфильм.
12.00 БӨГҮН.
12.10 Мергежили — репортер.

16.25 "Нью-Йорк. Төп парк", т/с.
17.20 Дуза.
17.45 Криминал.
18.00 БӨГҮН.

14.25 "Декстернин лабораториязы", м/с.
15.00 "Бт-кижилер аймаандан сөөлгүзү", уран-чечен фильм.

Воскресенье июль 4

ОРТ
8.00 Мультфильм.
8.10 "Кара далай чурттуг кыс", уран-чечен фильм.
9.30 "Дисней-клуб": "Русалочка".

11.05 Эртегин сылдыс.
11.55 Россияга бараан болуп тур мен!
12.25 Ойна-ла, ынак гармонум!

биле Пумба".
17.55 "Дисней-клуб": "Аладдин".
18.25 "Ералаш", к/ж.
18.55 "Парижке көрүш", уран-чечен фильм.

8.30 Ада-чуртка бараан болуп тур мен!
9.00 Көзөлдөн МЕДЭЭЛЕР.
9.30 РТР-нын почтазы.

15.10 Чогадыкыс кежээ.
16.10 "Хуурай болгаш корумчурум", т/с.
17.00 Дириг амытаннар дугайында чугаалар.

10.55 "Миго—өске планета кижизин", т/с.
11.25 Мультфильм.
12.00 БӨГҮН.
12.10 Мергежили — репортер.

16.25 "Нью-Йорк. Төп парк", т/с.
17.20 Дуза.
17.45 Криминал.
18.00 БӨГҮН.

14.25 "Декстернин лабораториязы", м/с.
15.00 "Бт-кижилер аймаандан сөөлгүзү", уран-чечен фильм.

ШЫН
Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, индекс 667000.
ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканын Чолаа башаш "Шын" солун редакциязынын коллектжени.

РЕДАКЦИЈА КОЛЛЕГИЯЗЫ: Маадыр-оол Калчан, Алдын-кыс Монгуш, Сергей Хертек, Светлана Балчыр.
РЕДАКЦИЈАНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 3-43-34; кол редакторунун оракалчызы — 3-33-91; секретариат — 3-36-82.

КИЛДИСТЕР: Нийтилер-политиктиг килдиз — 3-39-15.
Медээлер албаны — 3-34-98; Бухгалтерия — 3-41-16; Солун неделяда үш катал үнер.
Хемчазлы 2 парамжал ама. Тиражы 5308.
Чагы 50.

АГАР САНЫВЫС: № 4070381040000010000 КБ "Тувакредит", ИНН—1701008465; корр сч 3010181060000000729 БИК 049304729.
Солун Россия Федерациязынын Парлаалга болгаш массалыг информация чепсектеринин талазы-биле хоолюжуулаулазанын чорудулазанын контроль болгаш бүртүкелдинин Тыва девискээр эргелединге бүртүктеттирген дугазар—Т 00007.
Солунда парлааттыг материалдарнын авторларынын бодаллары редакциянын туружу-биле дүштөй берил болур. Аныттыг саннары болгаш өске-даа фактылары, диннадылары дээш авторлар боттары харылаар.